

EXEMPEL – ESSÄ

ESSÄUPPGIFT: ”Jämför orsakerna till den amerikanska och den franska revolutionen.”

INLEDNING: Exempel inledning:

Under den senare delen av 1700-talet så kom två revolutioner, en i de engelska kolonierna i Amerika, en i Frankrike att förändra västvärlden. I denna essä kommer orsakerna till den amerikanska och den franska revolutionen jämföras. Den första delen kommer ta upp...

Använd er av denna inledning (med några mindre omskrivningar så det passar erätt sätt att skriva) och lägg endast till meningen ”Den första delen kommer behandla de ekonomiska orsakerna. Nästa del belyser de sociala, politiska och övriga orsakerna. Sist men inte minst så följer en jämförelse av orsakerna som leder fram till en slutsats om varför den amerikanska respektive den franska revolutionen bröt ut.”

BAKGRUND: Här är ett exempel på hur en kortare bakgrund kan se ut:

De brittiska kolonierna i Nordamerika hade under ett antal år byggt upp en viss självständighet, både ekonomisk och politiskt. Effekterna av sjuårskriget 1755–63 kom att hota denna ställning och leda till idén om att fullständigt bryta förbindelsen med Storbritannien och skapa en ny egen självständig nation. Situationen i Frankrike var annorlunda. Det fanns en social elit som gynnades av den absoluta kungamakten. Det tredje ståndet fick betala för denna sociala olikhet och det förlorade sjuårskriget i kolonierna kom att ytterligare öka de ekonomiska bördorna för detta stånd. De kom nu till en punkt där de varken kunde (de fattiga) eller ville (borgare) betala mer skatt. De olika idéer som ifrågasatte den äldre gudomliga ordningen i samhället spreds till alltfler och kom att medverka till de kommande förändringarna.

ARGUMENT/PÅSTÅENDE: Om du har svårt att formulera flera olika argument/påståenden nöj dig med ett par stycken och utveckla dessa argument så gott du kan:

De stora budgetunderskotten i Storbritannien och Frankrike var en starkt bidragande orsak till revolutionerna. Storbritannien hade nästan fördubblat sitt budgetunderskott på grund av kriget 1755–1763. För att få ekonomin mer i balans så införde man bland annat tullar på alla former av socker (Sockerakten 1764) och alla tryckta varor (Stämpelakten 1765). Detta ledde till en bojkott mot brittiska varor vilket var början till ett sämre förhållande mellan kolonierna och moderlandet. Fler tullar och avgifter följde vilket ytterligare skärpte läget (Townshends tullar 1767) och ledde till tebjudningen i Boston 1773. Storbritannien stängde hamnen i Boston och införde undantagslagar i Massachusetts. Detta i sin tur ledde till att kolonisterna samlades i Philadelphia (Första Kontinentalkongressen 1774) där de tar beslut som kommer leda till en aktiv militär kamp mot Storbritannien. Skatterna i Frankrike hade ökat under 1600-talet och det var framförallt det tredje ståndet som fick betala. Kriget mot Storbritannien i kolonierna innebar ytterligare utgifter och förluster eftersom landet förlorade Indien och stora delar av kolonierna i Nordamerika. Engagemanget i den amerikanska revolutionen innebar nya stora kostnader och dyra lån. Budgetunderskottet ökade hela tiden och nu betalade Frankrike mer än hälften av den årliga budgeten i räntor på de dyra lånen. För att försöka stoppa det växande negativa budgetunderskottet föreslogs en ny skatteplan 1786 som skulle innebära mer avgifter för det tredje ståndet samt en viss beskattning av de två privilegierade stånden – adel och präster. Alla tre stånden protesterade och man krävde att generalständerna skulle samlas för att diskutera den ekonomiska situationen. Missväxt 1788–89, finanskris 1788 samt samlandet av generalständerna 1788–1789 kom att leda till protester, demonstrationer och slutligen uppror. Revolutionen hade rullat igång.

DISKUSSION – SLUTSATS – SAMMANFATTNING: Om det fortfarande känns besvärligt så kan du efter dina argument/påståenden (med stöd) samla ihop huvudpunkterna och sammanfatta dem. Se till att denna del svarar på frågan – uppgiften.

EXEMPEL – ESSÄSKRIVANDE

Under den senare delen av 1700-talet så kom två revolutioner, en i de engelska kolonierna i Amerika, en i Frankrike att förändra västvärlden. I denna essä kommer orsakerna till den amerikanska och den franska revolutionen jämföras. Den första delen kommer behandla de ekonomiska orsakerna. Nästa del belyser de sociala, politiska och övriga orsakerna. Sist men inte minst så följer en jämförelse av orsakerna som leder fram till en slutsats om varför den amerikanska respektive den franska revolutionen bröt ut.

De brittiska kolonierna i Nordamerika hade under ett antal år byggt upp en viss självständighet, både ekonomisk och politiskt. Effekterna av sjuårskriget 1755–63 kom att hota denna ställning och leda till idén om att fullständigt bryta förbindelsen med Storbritannien och skapa en ny egen självständig nation. Situationen i Frankrike var annorlunda. Det fanns en social elit som gynnades av den absoluta kungamakten. Det tredje ståndet fick betala för denna sociala olikhet och det förlorade sjuårskriget i kolonierna kom att ytterligare öka de ekonomiska bördorna för detta stånd. De kom nu till en punkt där de varken kunde (de fattiga) eller ville (borgare) betala mer skatt. De olika idéer som ifrågasatte den äldre gudomliga ordningen i samhället spreds till alltfler och kom att medverka till de kommande förändringarna.

De stora budgetunderskotten i Storbritannien och Frankrike var en starkt bidragande orsak till revolutionerna. Storbritannien hade nästan fördubblat sitt budgetunderskott på grund av kriget 1755–1763. För att få ekonomin mer i balans så införde man bland annat tullar på alla former av socker (Sockerakten 1764) och alla tryckta varor (Stämpelakten 1765). Detta ledde till en bojkott mot brittiska varor vilket var början till ett sämre förhållande mellan kolonierna och moderlandet. Fler tullar och avgifter följde vilket ytterligare skärpte läget (Townshends tullar 1767) och ledde till tebjudningen i Boston 1773. Storbritannien stängde hamnen i Boston och införde undantagslagar i Massachusetts. Detta i sin tur ledde till att kolonisterna samlades i Philadelphia (Första Kontinentalkongressen 1774) där de tar beslut som kommer leda till en aktiv militär kamp mot Storbritannien. Skatterna i Frankrike hade ökat under 1600-talet och det var framförallt det tredje ståndet som fick betala. Kriget mot Storbritannien i kolonierna innebar ytterligare utgifter och förluster eftersom landet förlorade Indien och stora delar av kolonierna i Nordamerika. Engagemanget i den amerikanska revolutionen innebar nya stora kostnader och dyra lån. Budgetunderskottet ökade hela tiden och nu betalade Frankrike mer än hälften av den årliga budgeten i räntor på de dyra lånen. För att försöka stoppa det växande negativa budgetunderskottet föreslogs en ny skatteplan 1786 som skulle innebära mer avgifter för det tredje ståndet samt en viss beskattning av de två privilegierade stånden - adel och präster. Alla tre stånden protesterade och man krävde att generalstånderna skulle samlas för att diskutera den ekonomiska situationen. Missväxt 1788–89, finanskris 1788 samt samlandet av generalstånderna 1788–1789 kom att leda till protester, demonstrationer och slutligen uppror. Revolutionen hade rullat igång.

BEDÖMNING AV ESSÄ

Namn:

Klass:

Fokus / Disposition	Argument / Fakta	Analys / Perspektiv
Arbetet når inte den standard som beskrivs nedan.	Arbetet når inte den standard som beskrivs nedan.	Arbetet når inte den standard som beskrivs nedan.
Arbetet är otydligt, saknar sammanhang och är dåligt disponerad. Det finns ev. en generell struktur men fokus på uppgiften är minimal.	Arbetet består mest av generaliseringar och dåligt underbyggda påståenden - inga tydliga argument. Det finns ev. stöd (bevis) för något/några påståenden men detta/dessa finns ej med i diskussionen.	Implecita kommentarer och/eller otydliga kommentarer
Det finns en generell struktur (inledning, huvudtext, sammanfattning), ett försök att disponera arbetet, men detta är endast delvis framgångsrikt. Arbetet har ett visst fokus, men saknar tydlighet och sammanhang. Arbetet fokuserar oftast på uppgiften.	Argumenten är inte helt tydliga. Det finns visst stöd för vissa argument men de är inte helt integrerade i diskussionen. Arbetet är narrativt (berättande) och beskriver istället för att diskutera.	Några explicita kommentarer
Det finns en tydlig generell struktur (inledning, huvudtext, sammanfattning). De olika delarna i huvudtexten är synliga, men inte så väl organiserade. Det finns en viss upprepning/brist på klarhet på vissa ställen och sammanhanget är ej helt tydligt. Arbetet fokuserar på uppgiften.	Argumenten är oftast tydliga. Det finns några försök att integrera bevis (fakta) i diskussionen. Arbetet är ibland väl narrativt (berättande).	Explicita kommentarer. Om olika perspektiv finns så visar arbetet en viss medvetenhet om dessa perspektiv, men de utvärderas inte.
Arbetet är tydligt och välorganiserat, även om det kan finnas vissa upprepningar/oklarheter på några få ställen. Sammanhanget är oftast tydligt och arbetet fokuserar väl på uppgiften.	Argumenten i arbetet är tydliga. En del bevis (fakta) används för att stödja argumenten i diskussionen. Arbetet är mer analytiskt än narrativt.	Genomtänkta explicita kommentarer. Om olika perspektiv finns så visar arbetet en medvetenhet och en utvärdering av dessa perspektiv. Arbetet leder fram till en viss slutsats.
Arbetet är utförligt, tydligt, och välorganiserat. Sammanhanget är nyanserat vilket ger arbetet en klart akademisk prägel.	Argumenten i arbetet är mycket tydliga. Ett rikligt antal bevis (fakta) används för att stödja argumenten i en väl utvecklad och nyanserad analys.	Väl genomtänkta explicita kommentarer. Om olika perspektiv finns så analyseras arbetet utifrån flera perspektiv. Arbetet kommer fram till en genomarbetad slutsats som överensstämmer med de stöd och argument som arbetet innehåller.

Kunskapskrav kurs 1b Historia (Skolverket)

Betyget E: Eleven kan **översiktligt** redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom kan eleven **översiktligt** redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom kan eleven dra några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven kan **med viss säkerhet** använda **några** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven kan **med viss säkerhet** söka, granska och tolka källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt göra **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **något källkritiskt kriterium om källans användbarhet och dess betydelse för tolkningen**.

Eleven kan **översiktligt** redogöra för några historiska skeenden och händelser som har använts på olika sätt samt **översiktligt** förklara varför de har använts olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika sätt att använda historia och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D: Betyget D innebär att kunskapskraven för E och **till övervägande del** för C är uppfyllda.

Betyget C: Eleven kan **utförligt** redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val**. Dessutom kan eleven **utförligt** redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom kan eleven dra några **välgrundade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven kan **med viss säkerhet** använda historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven kan **med viss säkerhet** söka, granska och tolka källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt göra **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med enkla omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven kan **utförligt** redogöra för några historiska skeenden och händelser som har använts på olika sätt samt **utförligt** förklara varför de har använts olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika sätt att använda historia och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B: Betyget B innebär att kunskapskraven för C och **till övervägande del** för A är uppfyllda.

Betyget A: Eleven kan **utförligt och nyanserat** redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val**. Dessutom kan eleven **utförligt och nyanserat** redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och nyanserat** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband. Dessutom kan eleven dra några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven kan **med säkerhet** använda historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven kan **med säkerhet** söka, granska och tolka källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt göra **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven kan **utförligt och nyanserat** redogöra för några historiska skeenden och händelser som har använts på olika sätt samt **utförligt och nyanserat** förklara varför de har använts olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika sätt att använda historia och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

NÅGRA KOMMENTARER OM ESSÄER

Ta uppgiften på allvar: Koncentrera dig på uppgiften och försök att skriva så bra som möjligt. Det finns inga genvägar. Arbetet måste utföras så ta och utnyttja den tid du har på dig. Organisera, förklara, diskutera, osv... undvik inte uppgiften och tro att *"det går säkert hyfsat ändå"*. Det gör det nämligen inte. Vi som rättar essäerna ser med en gång om du försöker undvika uppgiften. Detta är absolut den vanligaste orsaken till ett misslyckande – att uppgiften inte tagits på allvar!

Inledningen – frågeställning/problemställning: Ändra inte på problemställningen/frågeställningen. Om du har fått följande uppgift *"Jämför orsakerna till den amerikanska och den franska revolutionen"* så skall du först identifiera de olika orsakerna till respektive revolution och sedan jämföra dem för att komma fram till vilka orsaker som var gemensamma respektive vilka orsaker det var som var unika för respektive revolution.

Inledningen - Outline: *"Outline"* betyder en kortare presentation av det som kommer tas upp i essän, en sorts sammanfattning av innehållet. Utgå ifrån de olika argument som kommer tas upp och skriv dem i den ordning de kommer i essän. Om vi använder problemställningen ovan så kan en outline se ut så här: *"Den första delen kommer behandla de ekonomiska orsakerna. Nästa del belyser de sociala, politiska och övriga orsakerna. Sist men inte minst så följer en jämförelse av orsakerna som leder fram till en slutsats om varför den amerikanska respektive den franska revolutionen bröt ut"*.

Bakgrund: Ett flertal elever är osäkra på vad som skall finnas i bakgrunden – den del som startar huvud-texten. Bakgrunden skall tala om vilken **tid** det handlar om, **vad** det var som hände, **var** det hände samt **vilka** det var som var inblandade. Då det gäller frågan ovan så skall du fokusera på den närmaste tiden innan revolutionernas utbrott, dvs. mitten av 1700-talet. Skriv inte mer än 5–6 meningar. Argumenten + diskussionen skall ta upp det största utrymmet i essän!

Huvudtext – kronologi: Huvudtexten bör vara logisk. I ämnet historia så brukar det vara vanligt att man tar upp saker i korrekt tidsföljd (kronologisk ordning). I denna uppgift så betyder det att man först tar upp den amerikanska revolutionen och sedan den franska revolutionen. Att hoppa lite fram och tillbaka tidsmässigt kallas **"anakronism"** och det är inte bra. Det kan också betyda att du samlar dina argument i ekonomiska, sociala, politiska orsaker (även där finns det en viss kronologi med den blir underordnad de olika kategorierna).

Huvudtext – argument/påstående: Den första regeln är att starta varje nytt stycke i den argumenterande huvud-texten med ett klart påstående! Starta inte ett nytt stycke med en oklar bakgrund eller något som inte egentligen har med argumentet att göra. Regel ett **"Starta varje nytt stycke i den argumenterande delen av din essä med ett tydligt påstående!"**

Huvudtext – bevis/stöd: Efter påståendet i det nya stycket så skall det komma faktauppgifter som stödjer argumentet. Om påståendet tar upp skatter och avgifter som drabbade de engelska kolonierna i Nordamerika så skall exempel på dessa avgifter och skatter tas upp (fakta som Sugar Act / Stamp Act / Quartering Act / etc...). Om det inte funnits ett tydligt påstående i början av stycket så hänger dessa fakta/bevis/stöd lite i luften. Därför är det viktigt att stödet följer efter påståendet. Så regel nummer två kan sammanfattas så här **"Följ upp ditt påstående med tydliga faktakunskaper"**.

Huvudtext – kommentar: Den tredje delen som kan vara bra att ha med i det argumenterande stycket är en eller ett par kommentarer som visar på vilket sätt faktakunskaperna stödjer påståendet och på detta sätt svarar på problemställningen – frågeställningen. Så en tredje regel skulle kunna vara **"Kommentera på vilket sätt faktakunskapernas stöd för påståendet svarar på din problemställning/frågeställning"**.

Huvudtext diskussion: Kommentarererna i de olika styckena är en del av essäns diskussion, men eftersom de olika orsakerna skall jämföras med varandra så måste det också finnas en diskussion som utför denna uppgift. Att kommentera de olika påståendena/argumenten är endast en del av uppgiften så om det inte finns en diskussion där de olika orsakerna tagits upp så finns det ingen fullbordad analys. En fjärde regel är därför **"Se till att du besvarar hela problemställningen – frågeställningen genom att diskutera de olika orsakerna"**.

Sammanfattning: Diskussionen skall leda till en eller flera slutsatser, en sammanfattning, om orsakerna till de två revolutionerna vilket klart besvarar problemställningen från inledningen. Om det inte finns någon sammanfattning och/eller slutsats i diskussionen så är inte uppgiften utförd och detta påverkar resultatet på ett mycket negativt sätt – även om essän annars är välskriven och väl fokuserad på uppgiften. En femte regel **"Om du inte har en klar slutsats i slutet av din diskussion så se till att du sammanfattar din diskussion så den som rättar essän klart ser sambandet mellan inledningen och sammanfattningen"**.

Struktur: Försäkra dig om att du använder en etablerad essästruktur, dvs. en inledning, en bakgrund, en huvudtext med argument och stöd samt en diskussion/slutsats/sammanfattning. En tydlig essästruktur är nödvändig för ett bra resultat. Detta bör också synas i din essä. Hur? Genom att lämna **en tom rad** mellan inledning och bakgrund; mellan bakgrund och det första argumentet; mellan varje argument i huvudtexten; mellan det sista argumentet och diskussionen/slutsatsen/sammanfattningen.

Fokus: Uppgiften i exemplet gick ut på att gå igenom orsakerna till den amerikanska och den franska revolutionen samt jämföra dessa orsaker – ingenting annat. Det finns elever som tagit upp utvecklingen av revolutionerna och/eller resultaten av dem. **DETTA INGICK INTE I UPPGIFTEN!** När en elev (eller flera) glider in i dessa andra delar så innebär det att fokus inte är speciellt bra. Så svara endast på problemställningen/frågeställningen i en logisk följd (som jag föreslagit i de olika råden ovan).

Språket: Det finns elever som har språkliga svagheter. Detta är ett problem för samtliga ämnen som kräver att elever skall kunna använda det svenska språket korrekt i ett skrivet arbete. Vi gymnasielärare kan (och skall) hjälpa till genom att förklara hur man skriver samt ge skriftliga uppgifter så elever får chans att öva upp sin språkliga förmåga. Mitt råd till de elever som har dessa problem (vilket är fler än bara ”*några stycken*”) är att de skall **öva, öva, öva och öva mer.**

Sidantal essä: Essän skall vara så lång och innehållsrik som möjligt. Om man i en hemuppgift blivit tilldelad tre A4-sidor så skall man se till att utnyttja dessa sidor. Det finns så många orsaker och aspekter som man kan ta upp. Om essän endast är på en sida så fattas det såpass mycket att den är omöjlig att bedöma. Arbetet är utfört och inlämnat, men resultatet är inte godkänt. Om essän består av två sidor så innebär det att det fanns utrymmer för fler orsaker och/eller fler kommentarer och/eller en utökad diskussion. Regel ”*Om man har tre sidor tillgodo så ser man till att försöka fylla dessa sidor*”. Om man skriver en essä i klassrummet se till att utnyttja tiden väl (använd de första 5–10 minuterna med att utarbeta en plan över essän – skriv ned de olika argument som skall användas samt i vilken ordning de skall komma). Gå inte tidigt utan använd all tid som ni har till förfogande. Då har ni gjort allt ni kunnat för att resultatet skall bli så bra som möjligt.

FUSK: All form av fusk anmäls alltid till ansvarig rektor. Det innebär också att din essä ogiltigförklaras och du riskerar att bli underkänd i kursen. Tänk också på att detta kommer påverka dina möjligheter att få stipendier från skolan i samband med avslutningen i årskurs tre. Om du har fuskat så kommer du inte få ett eventuellt stipendium.

SAMMANFATTNING KOMMENTARER

- *Din inledning skall innehålla problemställningen/frågeställningen och en tydlig outline på det som kommer tas upp i essän.*
- *Ändra inte den givna problemställningen/frågeställningen.*
- *Bakgrunden skall fokusera på uppgiften och beskriva vilken tid händelsen utspelas, vad det är som hänt, var det har hänt och vilka det är som är inblandade (högst 5–6 meningar).*
- *Essän skall följa en logisk ordning.*
- *Starta varje nytt stycke i den argumenterande delen av din essä med ett tydligt påstående.*
- *Följ upp ditt påstående med tydliga faktakunskaper.*
- *Kommentera på vilket sätt faktakunskapernas stöd för påståendet svarar på din problemställning/ frågeställning.*
- *Se till att du besvarar hela problemställningen/frågeställningen (läs problemställningen/frågeställningen ordentligt så att du upptäcker samtliga delar som skall utföras).*
- *Om du inte har en klar slutsats i slutet av din diskussion så se till att du sammanfattar din diskussion så den som rättar essän klart ser sambandet mellan inledningen och sammanfattningen.*
- *Se till att din essä har en tydlig essästruktur och att detta förstärks visuellt genom att du lämnar en tom rad mellan essäns olika stycken.*
- *Fokusera endast på frågeställningen/problemställningen – ingenting annat.*
- *Skriv så mycket du orkar – att skriva en kort essä är alltid en dålig idé.*
- **FUSK anmäls alltid till ansvarig rektor!**